

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Іванченко Роман Юрійович

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

«Сучасний стан та тенденції розвитку вітчизняної банківської системи»

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студента 4 курсу

(підпис)

Р. Ю. Іванченко

групи БС-71а

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

Р. Ю. Іванченко

Керівник к. е. н., доцент

(підпис)

Я. М Кривич

2021

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра

на тему «СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ»

студента

Іванченка Романа Юрійовича

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Актуальність дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку ринкових відносин ефективне функціонування банківської системи є важливим фактором забезпечення ефективного здійснення відтворювальних процесів промислових підприємств, так як вона є джерелом інвестування фінансових ресурсів в національну економіку, забезпечує галузевий та регіональний перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів суб'єктів ринку, що є основою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та запорукою її довгострокового зростання. Тому, виникає необхідність у дослідженні аспектів забезпечення стабільності банківської системи країни, як важливого елемента економіки, на який покладено регулювання грошового обігу, перерозподілу та ефективного використання фінансових ресурсів.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних аспектів функціонування вітчизняної банківської системи та тенденції її розвитку.

Об'єкт дослідження: економічні відносини, що виникають в результаті функціонування банківської системи.

Предмет дослідження: теоретико-методичні аспекти функціонування банківської системи.

У процесі дослідження та реалізації вищезазначених завдань використовувався монографічний метод та метод наукової абстракції – при

обґрунтуванні теоретичних основ організації та функціонування банківської системи України, економіко-статистичний, порівняльний, аналізу і синтезу – при дослідженні основних показників розвитку банківської системи України.

Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах нормативно-правових документів та законодавчих актів, наукових публікацій та посібників вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичних і аналітичних документів Національного банку України.

Ключові слова: банківська система, банківська система України, діджиталізація, цифровізація.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 40 сторінках, з яких список використаних джерел із 53 найменувань. Робота містить 2 таблиць, 17 рисунків, а також 1 додатків.

Рік захисту роботи – 2021 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д.е.н. професор

(науковий ступінь, учене звання)

Л.Л. Гриценко

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
студента 4 курсу групи БС-71а
Іванченка Романа Юрійовича

1. Тема роботи «Сучасний стан та тенденції розвитку вітчизняної банківської системи», затверджена наказом по СумДУ №0191-VI від « 19» квітня 2021 року.
2. Термін подання студентом закінченої роботи «04» червня 2021 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних аспектів функціонування вітчизняної банківської системи та тенденції її розвитку.
4. Об'єкт дослідження виступають економічні відносини, що виникають в результаті функціонування банківської системи.
5. Предмет дослідження є теоретико-методичні аспекти функціонування банківської системи.
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах нормативно-правових документів та законодавчих актів, наукових публікацій та посібників вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичних і аналітичних документів Національного банку України.

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
1	Теоретичні аспекти функціонування банківської системи України	
2	Аналіз основних показників розвитку банківської системи	
3	Діджиталізація в банківському секторі світовий та вітчизняний досвід	
4	Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України	

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи бакалавра:

- дослідити поняття «банківська система»;
- визначити роль банківської системи в економіці країни;
- здійснити аналіз основних показників діяльності банків (2015-2020рр.);
- дослідити процеси діджиталізації в банківському секторі;
- розглянути проблеми та перспективи розвитку банківської системи України.

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання: «25» березня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис)

Я.М. Кривич
(ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав _____
(підпис)

Р.Ю. Іванченко
(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	9
2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	16
3. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	26
4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	32
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38
ДОДАТКИ.....	44

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ВВП – внутрішній валовий продукт.

БС – банківська система.

НБУ – Національний банк України .

БСУ – банківська система України.

ОВДП – Облігації внутрішніх державних позик.

ВРУ – Верховна Рада України.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин ефективне функціонування банківської системи є важливим фактором забезпечення ефективного здійснення відтворювальних процесів промислових підприємств, так як вона є джерелом інвестування фінансових ресурсів в національну економіку, забезпечує галузевий та регіональний перерозподіл тимчасово вільних грошових коштів суб'єктів ринку, що є основою забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної економіки та запорукою її довгострокового зростання. Тому, виникає необхідність у дослідженні аспектів забезпечення стабільності банківської системи країни, як важливого елемента економіки, на який покладено регулювання грошового обігу, перерозподілу та ефективного використання фінансових ресурсів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних аспектів функціонування вітчизняної банківської системи та тенденції її розвитку.

Відповідно до мети були поставлені наступні завдання:

- дослідити поняття «банківська система»;
- визначити роль банківської системи в економіці країни;
- здійснити аналіз основних показників діяльності банків (2015-2020рр.);
- розглянути процеси діджиталізації в банківському секторі;
- дослідити проблеми та перспективи розвитку банківської системи України.

Об'єктом дослідження виступають економічні відносини, що виникають в результаті функціонування банківської системи.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти функціонування банківської системи.

У процесі дослідження та реалізації вищезазначених завдань використовувався монографічний метод та метод наукової абстракції – при

обґрунтуванні теоретичних основ організації та функціонування банківської системи України, економіко-статистичний, порівняльний, аналізу і синтезу – при дослідженні основних показників розвитку банківської системи України.

Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах нормативно-правових документів та законодавчих актів, наукових публікацій та посібників вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичних і аналітичних документів Національного банку України.

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Формування економічних відносин між суб'єктами грошового ринку здійснюється під впливом банківської системи, що зумовлено тим, що банки є важливою інституціональною одиницею економіки, яка бере участь у організації фінансових потоків та є основою національної кредитної системи, в якій акумулюються основна частина її фінансових ресурсів.

При вивченні структури, принципів побудови, функцій банківської системи важливим етапом є дослідження підходів щодо розуміння сутності «банківська система». Як зазначає аналіз економічної літератури існує два підходи – інституційний та інституційно-економічний (рис. 1.1). Відповідно до першого підходу банківську систему слід розуміти як сукупність банків, що її утворюють, тобто є складовими кредитної системи. Зокрема, даний підхід прослідковується у Законі України «Про банки і банківську діяльність» [20], відповідно до якого національна банківська система складається з центрального банку (Національного банку України) та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені та діють на території України відповідно до законодавства останньої.

Інституційно-економічний підхід передбачає розуміння банківської системи як сукупність економічних, правових, організаційних умов, які здійснюють визначення потреби системного впорядкування банківської діяльності. Тобто, основою формування банківської системи є заздалегідь вироблена концепція, відповідно до якої кожен банк займає своє певне місце в системі.

На нашу думку, банківська система є цілісним механізмом, який взаємодіє з іншими системними структурами фінансового ринку, а також як

його підсистема, утворює більш загальне об'єднання – економічну систему в цілому.

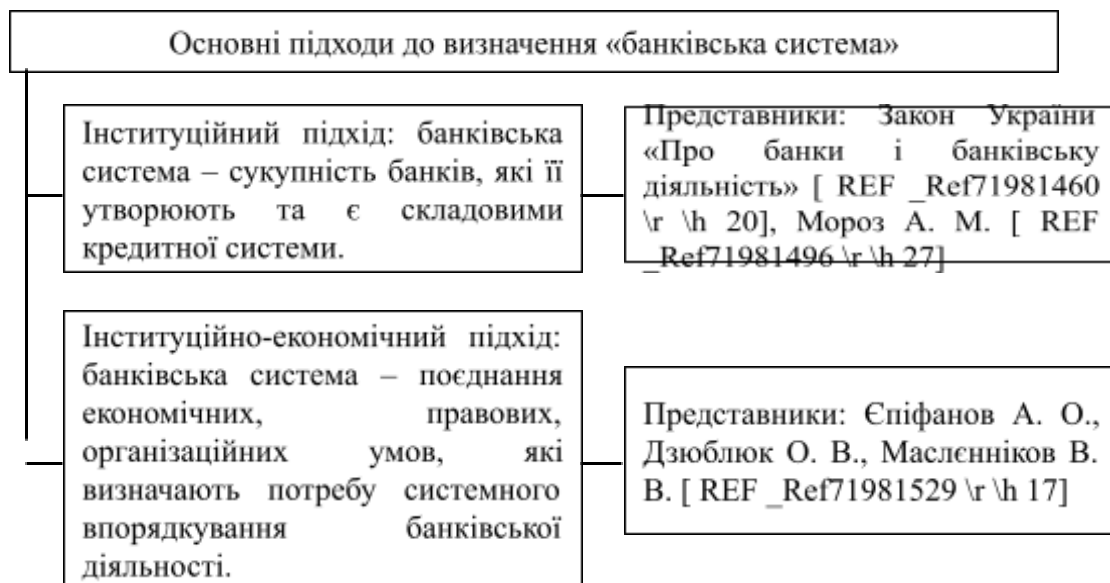

Рисунок 1.1 – Підходи щодо визначення сутності поняття «банківська система»

Банківська система є необхідною складовою економічної системи країни, оскільки здійснює обслуговування потреб фінансового забезпечення соціально-економічних процесів в країні. Виходячи з цього, зазначимо, що перед банківською системою постають певні цілі, перелік яких представлений на рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Групи цілей банківської системи [43]

Отже, вище зазначені цілі банківської системи необхідні для задоволення потреб не фінансових корпорацій, домашніх господарств та держави. Тому, взаємозв'язок цілей банківської системи та потреб економічних агентів наведемо в додатку А (табл. А.2).

Розглянемо роль банківської системи в економіці країни через призму функцій, які вона виконує.

Емісійна функція, яку ще називають функцією створення платіжних засобів, реалізація якої здійснюється шляхом зміни маси грошей в об'ємі відповідно до наявного попиту. Дана функція полягає у випуску платіжних інструментів. У даному процесі задіяні всі рівні банківської системи, зокрема монопольне право на випуск готівки належить Національному банку України, а банки другого рівня здійснюють випуск кредитних платіжних інструментів.

Емісійна функція тісно пов'язана з функцією регулювання грошового обороту, сутність якої полягає в тому, що банківська система змінює обсяг грошової маси в обігу відповідно до попиту на грошові ресурси. Банківська система має можливість здійснювати управління пропозицією грошей залежно від потреб економіки.

Існування стабілізаційної функції або функції забезпечення стабільної банківської системи пов'язано з надзвичайно високими ризиками, що супроводжують банківську діяльність. Дестабілізація останньої може спричинити розбалансування грошового ринку та спровокує загальноекономічну кризу. Посередниками на грошовому ринку є банківські установи, які функціонують за рахунок залучених коштів вкладників та позичок від інших банків. Тому, вона повинні бути відповідальними перед інвесторами та позичальниками. Широкі масштаби діяльності банків

дозволяють диверсифікувати зовнішні та внутрішні ризики, які їх загрожують. Реалізація даної функції здійснюється на основі створення дієвого механізму контролю за діяльністю банків та прийняття певного переліку законів та інших нормативно-правових актів, які регламентують діяльність усіх рівнів банківської системи.

Сутність трансформаційної функції банківської системи полягає в тому, що банківські установи здійснюють мобілізацію вільних грошових ресурсів одних суб'єктів та передають їх у тимчасове користування іншим суб'єктам, при цьому можлива зміна обсягу та терміну передачі грошових капіталів та фінансових ризиків. Дана функція розкриває призначення банків – їх посередницьку функцію на фінансовому ринку та включає в себе:

- трансформацію ризиків, тобто банки застосовують певні заходи (страхування депозитів, хеджування, застава та ін.) з метою мінімізації ризиків при залученні фінансових ресурсів;
- трансформацію строків - банки здійснюють залучення короткострокових фінансових ресурсів, поповнюють їх, та здійснюють довгострокове інвестування або кредитування, що є досить значним вкладом для національної економіки;
- трансформацію обсягів – банки формують значні за обсягом капітали на основі сумування індивідуальних заощаджень;
- просторову трансформацію – акумулювання вільних грошових ресурсів може здійснюватися в різних регіонах країни або із-за кордону, проте надалі дані кошти спрямовуються на розвиток одного об'єкту окремого регіону;
- валютну трансформацію – залучення коштів здійснюється в одній валюті, та банки мають можливість здійснити їх конверсію.

Зауважимо, що ключовою функцією БС є її вплив на кількість грошей в обігу відповідно до потреб економіки. Так НБУ, як перша ланка БС, здійснює

первинну емісію шляхом випуску готівки, купівлі цінних паперів, кредитування комерційних банків, тощо. Далі, вторинну емісію здійснюють комерційні банки, шляхом здійснення кредитних та розрахункових операцій, що своєю чергою через механізм мультиплікації збільшують кошти.

У табл. 1.1 подано узагальнений аналіз функціонального впливу банківської системи на економіку

Таблиця 1.1 - Функціональний вплив банківської системи на економіку країни

Функція БС	Суб'єкти господарювання	Держава
Емісійна	Розширення спектру кредитних послуг, розширення виробництва	Забезпечення стабільності грошової одиниці
Стабілізаційна	Забезпечення довіри до банків	Забезпечення стійкості банківської системи
Регулююча	Отримання додаткового доходу	Управління пропозицією грошей залежно від потреб економіки
Трансформаційна	Забезпечення кредитними ресурсами	Підвищення ефективності економіки шляхом прискорення темпів економічного росту

Складено автором на основі [35; 50]

Отже, банківській системі належить значна роль в розвитку економіки країни, оскільки остання бере участь у виконанні основних функцій фінансової системи, а саме:

- забезпечує переміщення грошових ресурсів у часі;
- забезпечує об'єднання фінансових ресурсів та здійснює їх розподіл між суб'єктами господарювання;
- сприяє безперебійному функціонуванню платіжних систем.

Роль банківської системи як складової економічної інфраструктури полягає у наступному:

- банківська система здійснює формування грошової пропозиції тим самим впливає на рівень інфляції в країні;

– перерозподіл вільних грошових ресурсів, який забезпечує банківська система, є основним чинником розвитку реального сектору економіки;

– депозитна діяльність банків здійснює вплив на мультиплікативні макроекономічні процеси.

Виходячи з вищенаведеного, ми дійшли висновку, що банки, виконуючи традиційний спектр операцій, впливають на розвиток реального сектору економіки. Так, здійснюючи залучення коштів населення та сфери бізнесу, банківська система впливає на поточний сукупний попит. Тоді як, розміщуючи залучені ресурси, банківська система формує структуру сукупного попиту.

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин банківські установи виступають одними з основних суб'єктів фінансового ринку, оскільки останні можуть здійснювати вплив на фінансову, інвестиційну, виробничу та інші сфери економіки.

Якщо розглядати роль банківських установ як учасників суспільного відтворення, то їх основне призначення полягає у забезпеченні безперервного та розширеного характеру суспільного та індивідуального відтворення, тобто банки стають важливим чинником, що сприяє економічному зростанню (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Роль банків у суспільному відтворення ВВП [21]

Таким чином, банківська система є важливою складовою економічного механізму, від якої залежить безперебійне функціонування державних органів, економіки, та особливо сектору підприємництва, стабільність національної валюти. Банківську систему слід розуміти як законодавчо визначену та структурно організовану цілісність, суб'єктами якої виступають Національний банк та комерційні банки. Роль банків в економіці країни полягає у забезпеченні економічного зростання та сталого розвитку, оскільки банки надають кредити не фінансовим корпораціям, які є частиною реального сектору економіки, тим самим сприяючи створенню нових робочих місць, нарощенню виробничих потужностей, ефективному та раціональному використанню ресурсів та впровадженню інноваційних рішень.

2 АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин функціонування економіки можливе за рахунок ефективної банківської системи, яка здійснює обслуговування всіх економічних та соціальних процесів, що відбуваються в країні, забезпечує функціонування грошового ринку та каталізатором інвестиційних процесів. Саме банківські установи виступають основною рушійною силою розвитку економіки, так як поєднали в собі функції фінансових посередників та стали інвестиційними установами. Сучасні банки надають доволі широкий спектр послуг, до яких належать кредитні, депозитні, касово-розрахункові та ін. послуги.

Варто зазначити, що починаючи з 2014 року банківська система України зазнала серйозних змін, що пов'язано з несприятливою політико-економічною ситуацією в країні, військового конфлікту на Сході України, падінням курсу національної валюти, що призвело до погіршення платоспроможності населення та бізнесу. Враховуючи дані фактори, НБУ було прийнято рішення щодо виведення з ринку неплатоспроможних банків з метою очищення банківської системи та підвищення її ефективності. Отже, проведемо аналіз динаміки зміни кількості банків в Україні за період 2016-2020 роки (рис. 2.1).

Як свідчать дані рис. 2.1, кількість діючих банків в Україні за 2016-2020 роки зменшилась на 24 %, що є результатом політики НБУ щодо виведення з ринку неплатоспроможних банків. Зокрема за 2020 рік два банки були визнані неплатоспроможними, що пов'язано з недостатнім рівнем капіталізації та неспроможністю акціонерів забезпечити певний рівень фінансової підтримки. Відповідно аналогічну динаміку має кількість банків з

іноземним капіталом, обсяг яких зменшився з 38 установ у 2016 році до 33 установ у 2020 році.

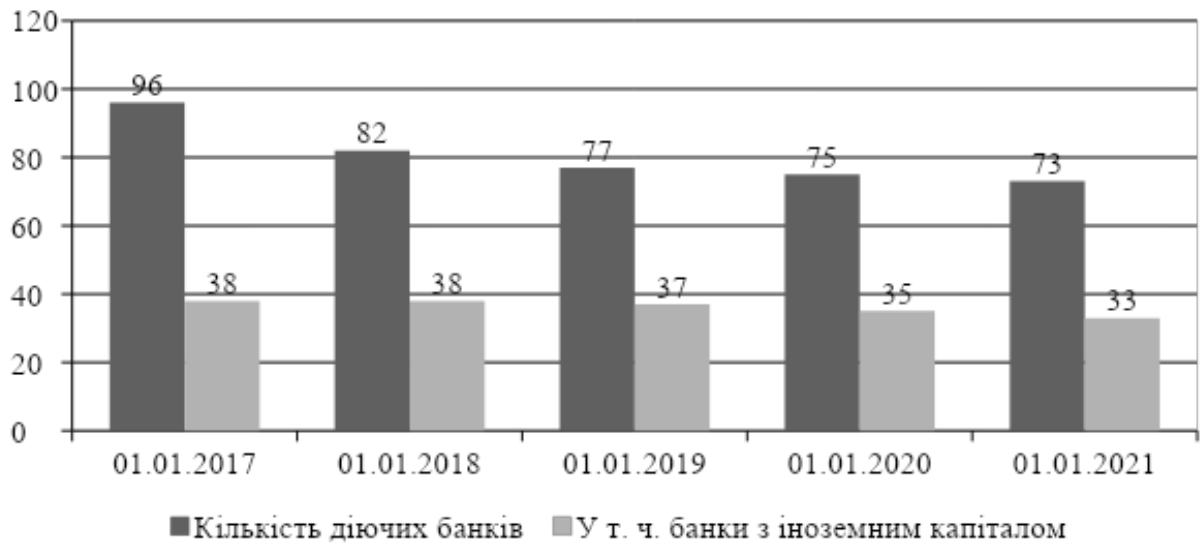

Рисунок 2.1 - Динаміка зміни кількості діючих банків в Україні за період 2016-2020 роки, од. [32]

Наступним кроком проведемо аналіз активів банківської системи України (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Динаміка активів банківської системи України за період 2016-2020 роки, млрд. грн. [32]

Відповідно до даних рис. 2.2, зазначимо, що активи банківської системи України збільшились на 45,1 % за аналізований період, що відбулось за рахунок приросту державних цінних паперів, а також контр рахунків в НБУ. Зниження величини кредитів у 2020 році відбулось через карантинні обмеження, обсяг яких склав 963,6 млрд. грн., що на 6,7 % менше за показник 2019 року та на 4,2 % менше за показник 2016 року. Протягом 2020 року банки активно здійснювали списання з балансів повністю зарезервованої заборгованості, за якою банківські установи вже не очікують надходження, особливо активними були державні банки, що спричинило зниження частки непрацюючих кредитів до 41 % у 2020 році. Ще одними факторами, що сприяли зниженню доларизації кредитів були надання нових кредитів у національній валюті та її зміцнення на валютному ринку.

Рисунок 2.3 – Розподіл чистих активів за групами банків за період 2016-2020 роки, % [32]

Дані рис. 2.3 свідчать про те, що основну частку у структурі активів банківської системи України складають державні банки, яка перевищує 50 %

Чисті процентні доходи	44,2	53,0	73,0	78,9	84,5	91,2	7,1
Чисті комісійні доходи	24,2	27,5	37,8	44,0	46,5	92,1	5,7
Відрахування в резерви	198,3	49,2	23,8	10,7	29,8	-85,0	178,5
Чистий прибуток/збиток	-159,4	-26,5	22,3	58,4	41,3	-125,9	-29,3

Відповідно до даних табл. 2.1 зазначимо, що сума чистих процентних доходів збільшилась на 91,2 % та станом на кінець 2020 року склала 84,5 млрд. грн.. Аналогічну динаміку має сума чистих комісійних доходів, приріст яких склав 92,1 % за 2016-2020 роки. Відрахування в резерви за активними операціями у 2020 році склали 29,8 млрд. грн., що на 178,5 % більше за показник 2019 року та на 85 % менше за показник 2016 року. Протягом 2016-2017 років банківськими установами були отримані збитки в сумі 159,4 млрд. грн. та 26,5 млрд. грн. відповідно. Натомість протягом наступних періодів їх діяльність була прибутковою, що свідчить про відновлення попиту на банківські продукти та було досягнуто за рахунок жорсткої монетарної політики НБУ та високих відсоткових ставок. Фактором, що мав негативний вплив на величину чистого прибутку у 2020 році стала пандемія. Зокрема, більшу частину прибутку банків формує ПриватБанк.

Рисунок 2.5 – Динаміка показників рентабельності банківської системи України за період 2016-2020 роки, % [32]

Провівши відповідні розрахунки, зазначимо, що показники рентабельності протягом 2016-2017 років мають від'ємні значення, що пов'язано зі збитковою діяльністю банківських установ. Максимальний рівень прибутковості банківського сектору спостерігався у 2019 році, зокрема показник рентабельності активів склав 33,5 %, що означає, що 1 грн. активів банківської системи приносила 0,33 грн. чистого прибутку. У 2020 році значення даного показника зменшилось до 19,9 % внаслідок низки факторів, що негативно вплинули на результати діяльності банків. Рентабельність капітальну у 2020 році склала 2,5 %, тобто 1 грн. капіталу банків приносила 0,02 грн. чистого прибутку.

Рисунок 2.6 – Динаміка складу наданих кредитів юридичним та фізичним особам в Україні за період 2016-2020 роки, млрд. грн. [32]

Провівши аналіз рис. 2.6, зазначимо, що величина кредитів, що надані суб'єктам господарювання має нестабільну динаміку та за період 2016-2018 роки має тенденцію до збільшення з 848,5 млрд. грн. до 922,0 млрд. грн., тоді як протягом наступних періодів їх величина зменшилась до 826,7 млрд. грн. у

2019 році та до 764,1 млрд. грн. у 2020 році. Якщо оцінити динаміку величини кредитів бізнесу за 2016-2020 роки, то їх обсяг зменшився на 9,9 %. Обсяги кредитування фізичних осіб мають зворотню динаміку та за період 2016-2020 роки збільшились на 26,7 %, хоч і за період 2019-2020 роки спостерігалось незначне зменшення на 3,5 %. Незважаючи на це, основну частку кредитного портфелю складають кредити суб'єктів господарювання, частка яких зменшується з 84,3 % у 2016 році до 79,3 % у 2020 році. Враховуючи, що у 2020 році стримуючим фактором кредитування була пандемія, тоді як у стимулюючими факторами були кращі споживчі настрої та зростання витрат на товари тривалого вжитку.

Рисунок 2.7 – Динаміка зміни частки валютних кредитів БСУ за період 2016-2020 роки, % [32]

Дані рис. 2.7 свідчать, що частка валютних кредитів суб'єктів господарювання зменшилась з 51,6 % у 2016 році до 44,1 % у 2020 році. Основними позичальниками у валюті є підприємства енергетики, торгівлі та сільського господарства. Аналогічну динаміку має частка валютних кредитів, що надані фізичним особам, яка зменшується до 15,6 % у 2020 році, що на 37,1 в. п. менше за показник 2016 року. Така динаміка свідчить про підвищення довіри споживачів до національної валюти.

Відповідно до даних рис. 2.8, зазначимо, що вартість кредитів для фізичних осіб є вищою за вартість кредитів для бізнесу, тобто вартість кредитів для домашніх господарств становить 30,5 % у 2020 році, тоді як для суб'єктів господарювання – 9,2 %, що пояснюється тим, що основну частку у структурі кредитів фізичних осіб займають карткові та споживчі кредити, обслуговування яких є досить вартісним. Відсоткові ставки за кредитами юридичних осіб зменшились з 20,8 % у 2018 році до 9,2 % у 2020 році. Очікується, що зниження відсоткових ставок сприятиме підвищенню кредитної активності.

Рисунок 2.8 – Динаміка зміни вартості кредитів для юридичних та фізичних осіб за 2016-2020 роки, % [32]

Як свідчать дані рис. 2.9, величина депозитів має сталу тенденцію до збільшення, зокрема приріст депозитів суб'єктів господарювання за 2016-2020 роки склав 65,1 %, депозитів фізичних осіб – 56,0 %, що свідчить про підвищення довіри до банківської системи внаслідок поліпшення курсових та інфляційних очікувань. Стимулюючими факторами до підвищення величини депозитів також були бажання фізичних осіб захистити власні заощадження, отримуючи при цьому додатковий дохід. Найвищим був

приріст депозитів в національній валюті бізнесу в банках з приватним капіталом та ПриватБанку.

Рисунок 2.9 – Динаміка складу депозитів юридичних та фізичних осіб в Україні за період 2016-2020 роки, млрд. грн. [32]

Рисунок 2.10 – Динаміка зміни частки валютних депозитів юридичних та фізичних осіб за 2016-2020 роки, % [32]

Провівши аналіз рис. 2.10, зазначимо, що частка депозитів суб'єктів господарювання в іноземній валюті зменшилась з 42,8 % до 34,1 % за 2016-2020 роки. Аналогічну динаміку має динаміка величини депозитів фізичних осіб в іноземній валюті до 41,8 % у 2020 році, що на 12,9 в. п.

менше за показник 2016 року. Така динаміка свідчить про зниження довіри до іноземної валюти та укріплення національної валюти.

Рисунок 2.11 – Динаміка вартості депозитів в національній валюті для фізичних та юридичних осіб за період 2016-2020 роки, % [32]

Аналіз рис. 2.11 дозволяє зробити висновок, що вартість депозитів для суб'єктів господарювання протягом аналізованого періоду зменшувалась з 17 % до 8,5 %, що сприятиме підвищенню їх фактичному обсягу. Вартість депозитів для фізичних осіб має нестабільну динаміку та у 2020 році становить 10,4 %, що стало наслідком зниження інфляційних ризиків.

Таким чином, провівши аналіз основних показників банківської системи України, зазначимо про її активний розвиток, зокрема активи банківської системи України зросли на 45 % за аналізований період. Відмітимо, що депозитний ринок розвивається швидшими темпами за кредитний, так як приріст депозитів склав 60,4 %, тоді як величина кредитів зменшилась на 4 %. Зниження доларизації депозитів та кредитів пов'язано з підвищенням довіри споживачів до національної валюти та укріплення її курсу на валютному ринку. Уповільнення темпів розвитку кредитного ринку пов'язано з високими ставками за кредитами для фізичних осіб, а також

коронакриза, що мала негативний вплив на роботу сектору підприємництва, та спричинила зниження доходів юридичних та фізичних осіб.

3 ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

У сучасних умовах цифровізація (діджиталізація) охоплює всі сфери діяльності суспільства, включаючи банківський сектор. Оскільки банківські установи є джерелом кредитування сектору підприємництва, що сприяє розвитку економіки та реалізує платіжні операції, тому виникає необхідність у їх постійному вдосконаленні відповідно до науково-технічного прогресу, що проявляється у розвитку фінансових технологій.

Провівши аналіз економічної літератури, зазначимо, що цифровізація (діджиталізація) – це повна оцифровка всіх секторів економіки та суспільства, а також можливість збирати відповідну інформацію, аналізувати та переводити цю інформацію в дії.

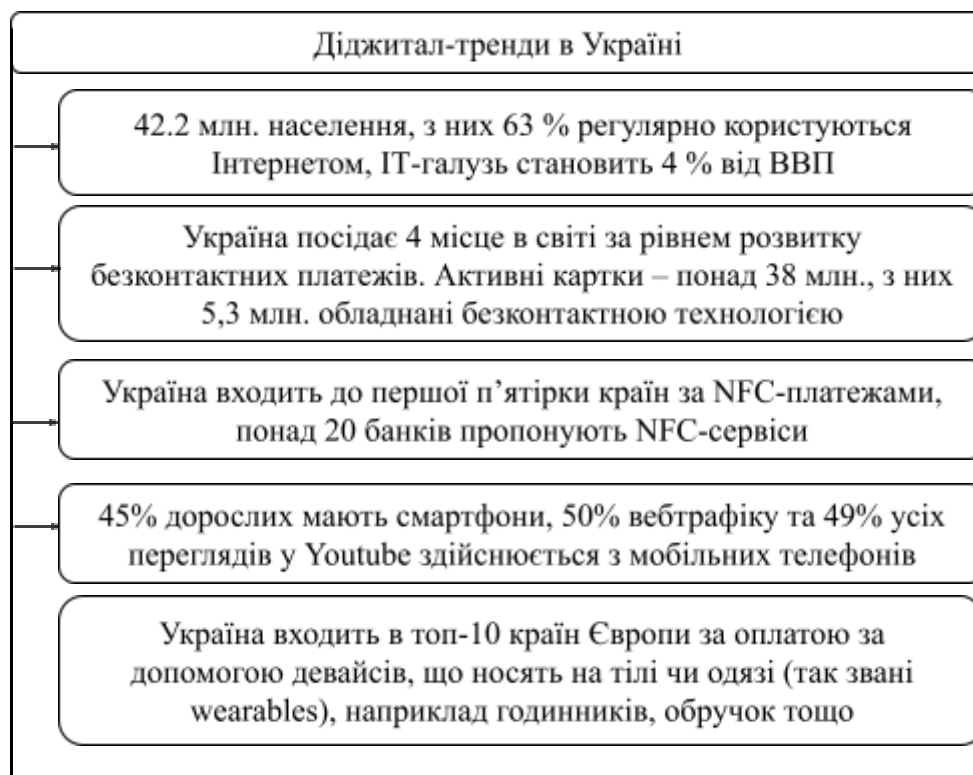

Рисунок 3.1 – Основні фактори, що сприяють активній діджиталізації банківського сектору в Україні

Складено автором на основі [23; 24]

Розвиток цифровізації передбачає створення нових ланок фінансової системи – FinTech-компанії. У банківському секторі їх продукти набувають форми мобільних платежів, персонального кредитування, фінансових консультацій та страхування. Дані компанії спрямовані на ті сегменти банківського ринку, де існує можливість скорочення часового проміжку між запитом клієнта та сатисфакцією банківської установи. Перевагами FinTech-компаній є їх перспективність, далекоглядність, відсутність недоліків вузької спеціалізації, звільнення від багатьох правових обмежень, що надає їм можливість представити на ринку новий погляд на банківські послуги [13].

Цифровізація (діджиталізація) банківської сфери сприяє трансформації технологій надання послуг та форм роботи з клієнтами (використання мобільних додатків, страхування, надання консультативних послуг, B2B платежі та ін.). Проте, цифровізація зумовлює додаткові ризики (кіберзлочинність), тому виникає необхідність у розробці додаткових заходів щодо підвищення рівня власної економічної безпеки. Розвиток цифрових технологій сприяє економічному зростанню, що відбувається за рахунок позитивного впливу технологій на результативність, ефективність, вартість та якість всіх сторін діяльності (економічної, громадської, особистої) [1].

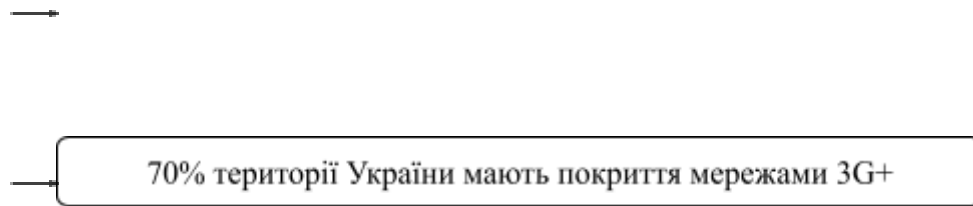
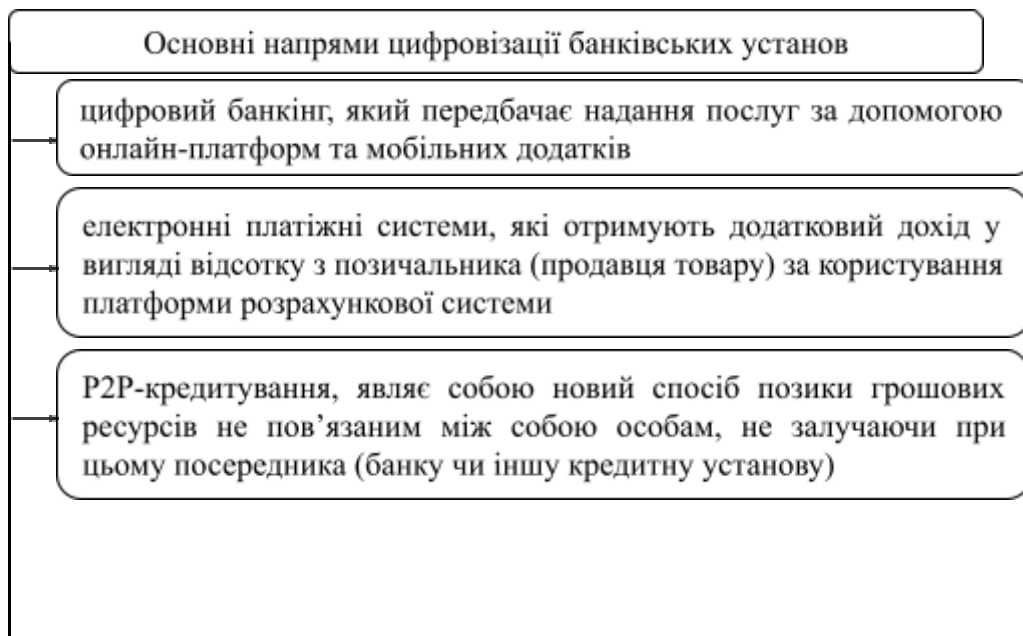

Рисунок 3.2 – Діджитал-тренди в Україні [42]

На законодавчому рівні закріплені основні напрями та можливості реалізації цифрових технологій, які розглянуті у «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки», «Стратегії цифрового розвитку України на період 2019-2035 роки», Національної програми «Цифрова Україна 2025».

Нині над цифровізацією банківської системи України спільно працюють НБУ та Міністерство цифрової трансформації. Так, командою Мінцифри був здійснений запуск послуги передачі (шерингу) цифрових документів у застосунку Дія, яка дозволяє громадянам ідентифікувати свою особу у банківських установах та надати необхідні документи у цифровому форматі для відкриття банківського рахунку, не відвідуючи банківське відділення. Даною послугою можна скористатись всюди, як на онлайн-ресурсах так і у відділенні банку. При цьому здійснюється автоматична генерація QR-коду та штрихкоду, які зчитуються у банку, потім споживач підтверджує дозвіл на отримання власних даних банком з Дії, в результаті банк надає відповідну послугу клієнту.

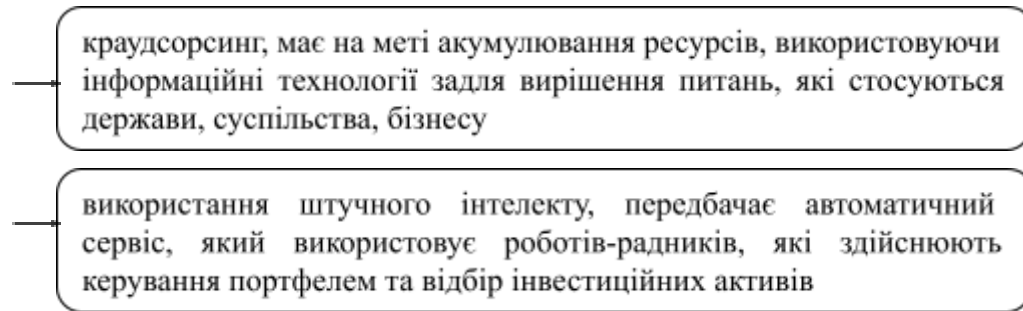

Рисунок 3.2 – Основні напрями цифровізації банківських установ [10; 42]

Наразі більше ніж 25 млн. українців можуть відчутися на собі всі переваги шерингу, яка доступна у ПриватБанку, Монобанку та А-Банку. Ще 30 банків готуються до впровадження нового виду послуги. Керівництво НБУ та МінЦифри наголошує на тому, щоб всі вітчизняні банки підтримували процеси цифровізації, оскільки це сприятиме оптимізації багатьох процесів, підвищить конкурентоспроможність, зменшить бюрократичні процедури та ін..

Основним атрибутом цифровізації банківської системи є дистанційне обслуговування, що базується на інтернет-банкінгу (цифровий банкінг). Останній передбачає надання клієнтам певного банку цифрової системи, за допомогою якої клієнти мають в змозі проводити фінансові операції в будь-який час незалежно від місцеположення, при цьому спостерігається значна економія часу. Цифровий банкінг може здійснюватись в наступних формах: SMS-банкінг, мобільний додаток, Інтернет-банкінг у браузері, чат-боти у месенджерах.

Цифровий банкінг користується значним попитом за кордоном, проте в Україні даний вид послуг почав розвиватись декілька років тому, зокрема у 2020 році каталізатором даного процесу стала пандемія. Цифровізація банківського сектору розвивається з кожним роком, так як ще 10 років тому інтернет-банкінг та дистанційна можливість обслуговування була присутня

лише у декількох банків, тоді як зараз практично всі банки здійснюють свій розвиток в даному напрямі [13].

Як свідчать результати дослідження Інституту дослідження Cargemini [53], який проводив опитування 11 тис. респондентів з усього світу, то 45 % опитаних зазначили, що в результаті пандемії та карантинних обмежень почали віддавати перевагу онлайн-платежам, які здійснюються за допомогою мобільного банкінгу. Тобто, пандемія значно прискорила процес цифровізації банківського сектору, так як відбулась зміна вподобань споживачів. Проте, для банківських установ здійснити трансформацію своїх продуктів та послуг було важко, так як майже половина банківських установ в Україні майже не надавали онлайн-послуги. Тому, під впливом нових факторів свої інтернет-банкінги запустили (або ж повністю модернізували) такі банки як Креді Агроіколь, Альфа-Банк, Кредобанк, Укргазбанк, Банк Південний та ін..

Зазначимо, що найбільшою популярністю серед засобів цифровізації користуються мобільні додатки та з кожним роком спостерігається нарощення смартфонізації населення. Організацією Fidelity National Information Services (FIS) було проведено дослідження, відповідно до результатів якого відомо, що з початком пандемії мобільний банківський трафік збільшився на 85 % станом на квітень 2020 року, тоді як нові цифрові реєстрації зросли на 200 %. Серед найбільш популярних цифрових банків в Україні є Приват24 від ПриватБанку (який налічує близько 25 млн. клієнтів), Ощад 24/7 від Ощадбанку (4 млн. користувачів) та Монобанк від Universal Bank (3 млн. користувачів).

Виходячи з вищенаведеного, зазначимо, що для подальшої цифровізації банківського сектору є необхідним:

- створення цифрових банків, тобто таких, у яких відсутні відділення, проте користувачі зможуть отримувати послуги у будь-якому місці, де є мережа Інтернет;

- застосування біометричної безпеки, яка передбачає захист банківської інформації з використанням сканерів відбитків пальців, сканування обличчя. Такий спосіб є більш надійним за звичайні паролі;
- проведення транзакцій без карток, оскільки спостерігається тенденція до переходу на безконтактний спосіб оплати, використовуючи смартфон та технології Apple Pay та Google Pay;
- популяризація співпраці банківських установ з компаніями, в результаті якої, банки можуть запропонувати своїм клієнтам знижки на продукцію, накопичення бонусів або ж кеш бек;
- інтерфейс мобільного банківського додатку має бути зручним у використанні, тому стильний, легкий та мінімалістичний мобільний банкінг – це тренд майбутнього [45].

Таким чином, цифровізація банківського сектору в Україні здійснюється швидкими темпами, в тому числі за рахунок ключового фактору 2020 року – пандемії, яка спричинила значні зміни в економіці країни та банківській системі. Зокрема, банківські установи удосконалили сервіси з дистанційного обслуговування, модернізували або розробили мобільні додатки. НБУ та Мінцифри розробили та впровадили нову послугу шерингу на банківському ринку. Перевагами вищенаведеного є значна економія часу, зручність, мобільність та безпечність, особливо в нинішніх умовах.

4 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Узагальнюючі здійснений у попередніх розділах аналіз, варто відзначити, що банківська система на сьогодні перебуває в значно кращому стані, ніж під час кризи 2008 чи 2014 років, і вона є зараз більш готовою до макроекономічних несподіванок.

Розглянемо більш детально тренди в розвитку БС у 2019-2020 рр., які ймовірно будуть продовжені і у 2021-2022 рр.:

1. Низькі ставки (НБУ продовжить здійснювати політику, яка спрямована на зниження облікової ставки та відносну доступність рефінансування для банків);

2. Витискання ліквідності (більшість банків здійснюють інвестування у державні облігації, так як відсоткові ставки дохідності за ними є високими, а ризики мінімальні. За оцінками аналітиків, обсяг ОВДП у структурі активів банків перевищує 30 %. Проте надмірні інвестиції у боргові інструменти вказують на те, що вітчизняні банки все менше здійснюватимуть кредитування реального сектору економіки, що в результаті призведе до витискання ліквідності з банківської системи);

3. Приватизація державних банків (на державні банки припадає більше ніж 50 % активів банківської системи України. Відповідно до стратегії розвитку банків з участю державного капіталу планується їх поступова приватизація, до структури акціонерів яких входять міжнародні фінансові організації та приватні акціонери. Проте залишається відкритим питання щодо вартості акцій, оскільки частка непрацюючих кредитів складає більше половини активів, тобто ціна даних акцій буде відрізнятись від номіналу)[21];

4. Фінансовий моніторинг (перехід банків від ефективної оцінки ризиків до інструменту уникнення ризиків, так як спостерігались випадки, коли банківські установи просто відмовляються від обслуговування клієнтів у ситуаціях, які неможливо підтвердити відповідними документами);

5. Платіжні послуги (ВРУ був зареєстрований закон «Про платіжні послуги», відповідно до якого планується посилення тренду відкритого банкінгу та ідентифікації клієнтів, що є особливо актуально в період пандемії, оскільки суб'єкти банківського та фінансового ринку працюють з віддаленими каналами доступу до фінансових послуг).

Характеризуючи тренди розвитку вітчизняної банківської системи варто виокремити і певні проблемні аспекти її функціонування, що можуть виникнути у разі повномасштабної глобальної економічної кризи, зокрема:

– зростання частки неплатоспроможних позичальників із постраждалих секторів, що може спровокувати погіршення частки NPL у кредитному портфелі банківської системи;

– падіння довіри до банків через негативні інфляційні та курсові очікування клієнтів, що може обумовити відплив строкових депозитів після закінчення термінів їх дії та більш швидке та значне за обсягами вилучення вкладів «до запитання» (поточних, зарплатних, пенсійних рахунків), що може знизити рівень ліквідності банківської системи, змусити суттєво збільшити обсяги рефінансування банків з боку регулятора, провокувати додаткове зростання попиту на товарному та валютному ринку, посилюючи тенденції девальвації та зростання інфляції;

– скорочення термінів активно-пасивних операцій, у першу чергу – депозитів, що негативно впливатиме на рівень ліквідності банківської системи та унеможливуватиме надання довгосрокових кредитів на інвестиційні цілі;

– зростання рівня доларизації банківських вкладів, що знижуватиме фінансову стійкість банків на тлі можливої девальвації гривні; - впровадження вимушених «кредитних канікул», що суттєво звузить дохідну базу банківської системи, адже процентні доходи формують до 70 % (69 % за 2018 р. та 63 % за 2019 р.) валового доходу банків;

– необхідність впровадження спеціалізованих кредитних програм для компенсації ризиків для вітчизняного бізнесу, що, очевидно, обумовлюватиме скорочення обсягів процентних доходів банків відносно «стандартних» умов кредитування [32].

Зазначені обставити можуть призвести до необхідності значного зростання витрат банків на формування страхових резервів під проблемні кредити та суттєвого скорочення процентних доходів, що разом провокуватимуть повернення банківської системи в режим збитковості, в якому вона працювала протягом 2014-2017 рр. У свою чергу, збитковість банківської системи безпосередньо впливатиме на зниження рівня її капіталізації, що є ключовим чинником фінансової стійкості банків [34].

Відмітимо, що спостерігається нарощення обсягу та суми безготівкових розрахунків та переказів, кількості користувачів електронних онлайн-сервісів, внаслідок чого на ринку збільшується кількість пропозицій від банків та фінтехкомпаній, включаючи нові мобільні додатки необанків. Протягом 2020 року банки здійснювали оптимізацію бізнес-процесів, стандартизацію процедур до їх інтеграції в онлайн-сервіси, проводили типізацію клієнтів, що надало можливість зменшити кількість відвідувань до банків. Відповідно тренд на діджиталізацію стане одним з важливих векторів розвитку банків на тривалий період. Таким чином, перспективним напрямом розвитку банківського сектору у 2021 році стане активна підтримка кредитних програм для бізнесу та населення, які розроблені урядом, розвиток digital-каналів та модернізація мобільних банківських сервісів для населення.

Отже, пандемія та карантинні обмеження значно змінили вектор розвитку банківської системи, тому більшість клієнтів банків віддали перевагу дистанційному обслуговуванню. Банківські установи впроваджували та модернізувати власні мобільні додатки та інші digital-сервіси. З метою активізації кредитування, НБУ проводить політику щодо зниження відсоткових ставок, тому даний тренд продовжуватимуть у 2021 році. Для підтримки ліквідності урядом були запроваджені певні інструменти, до яких належать довгострокові кредити рефінансування до 5 років, свої процентної ставки для хеджування ризиків, програми підтримки малого бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%» та ін.. Важливими напрямками розвитку банківської системи у 2021 році є розвиток IT-технологій, співпраця банків з фінтех-компаніями, розробка нових продуктів.

ВИСНОВКИ

Банківська система є важливою складовою економічного механізму, від якої залежить безперебійне функціонування державних органів, економіки, та особливо сектору підприємництва, стабільність національної валюти. Банківську систему слід розуміти як законодавчо визначену та структурно організовану цілісність, суб'єктами якої виступають Національний банк та комерційні банки. Роль банків в економіці країни полягає у забезпеченні економічного зростання та сталого розвитку, оскільки банки надають кредити не фінансовим корпораціям, які є частиною реального сектору економіки, тим самим сприяючи створенню нових робочих місць, нарощенню виробничих потужностей, ефективному та раціональному використанню ресурсів та впровадженню інноваційних рішень.

Провівши аналіз основних показників банківської системи України, зазначимо про її активний розвиток, зокрема активи БСУ зросли на 45 % за аналізований період. Відмітимо, що депозитний ринок розвивається швидшими темпами за кредитний, так як приріст депозитів склав 60,4 %, тоді як величина кредитів зменшилась на 4 %. Зниження доларизації депозитів та кредитів пов'язано з підвищенням довіри споживачів до національної валюти та укріплення її курсу на валютному ринку. Уповільнення темпів розвитку кредитного ринку пов'язано з високими ставками за кредитами для фізичних осіб, а також коронакриза, що мала негативний вплив на роботу сектору підприємництва, та спричинила зниження доходів юридичних та фізичних осіб.

Цифровізація банківського сектору в Україні здійснюється швидкими темпами, в тому числі за рахунок ключового фактору 2020 року – пандемії, яка спричинила значні зміни в економіці країни та банківській системі.

Зокрема, банківські установи удосконалили сервіси з дистанційного обслуговування, модернізували або розробили мобільні додатки. НБУ та Мінцифри розробили та впровадили нову послугу шерингу на банківському ринку. Перевагами вищенаведеного є значна економія часу, зручність, мобільність та безпечність, особливо в нинішніх умовах.

Пандемія та карантинні обмеження значно змінили вектор розвитку банківської системи, тому більшість клієнтів банків віддали перевагу дистанційному обслуговуванню. Банківські установи впроваджували та модернізували власні мобільні додатки та інші digital-сервіси. З метою активізації кредитування, НБУ проводить політику щодо зниження відсоткових ставок, тому даний тренд продовжуватимуть у 2021 році. Для підтримки ліквідності урядом були запроваджені певні інструменти, до яких належать довгострокові кредити рефінансування до 5 років, своєї процентної ставки для хеджування ризиків, програми підтримки малого бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%» та ін.. Важливими напрямками розвитку банківської системи у 2021 році є розвиток ІТ-технологій, співпраця банків з фінтех-компаніями, розробка нових продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева О. Банківська система України в контексті сучасних тенденцій її функціонування. Серія : Економіка і управління. 2018. Вип. 41(1). С. 94-103. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2018_41\(1\)__11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpdetut_eiu_2018_41(1)__11)
2. Андрейків Т. Я. Банківська система України та її роль у розвитку реального сектору економіки. Економічні науки. 2019. Вип. 58. С. 129-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2019_58_20
3. Бабенко М. Платим онлайн. Выбираем лучший интернет-банкинг для физлиц. Интернет журнал Focus. 2020. URL: <https://focus.ua/ukraine/466712-platim-onlayn-vybiraem-luchshiy-internet-bank>
4. Банківська система України : монографія. За ред. В. В. Коваленко, О. Г. Коренева, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. 187 с.
5. Блащук-Дев’яткіна Н. З. Вплив грошово-кредитної політики на банківську систему України. 2020. № 5(2). С. 153-158. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_5\(2\)__12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2020_5(2)__12)
6. Боднар О., Паламарчук В., Гаврилов А. Аналіз стану ринку банківських послуг України в умовах пандемії. Modern Economics. 2020. Вип. № 23. С. 13—19. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V23\(2020\)-02](https://doi.org/10.31521/modecon.V23(2020)-02)
7. Бойко С. В. Позиція державних банків у банківській системі України: аспект рентабельності. 2020. Т. 26, № 3. С. 93-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2020_26_3_11
8. Бормотова М. В. Дослідження стану банківської системи України. 2018. № 62 дод.. С. 161-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2018_62dod

9. Васьківська К. В. Напрями підвищення ефективності функціонування банківської системи України. 2018. № 11(2). С. 1077-1080. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11\(2\)_137](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_11(2)_137)
10. Веретюк С., Пілінський В. Визначення пріоритетних напрямків розвитку цифрової економіки в Україні. 2017. № 3 (27). С. 51–58.
11. Владика Ю. П. Здобутки та нові виклики у діяльності системно важливих банків в Україні. 2020. Вип. 42. С. 285-291. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_42_50
12. Горох О. В. Проблеми розвитку банківської системи в Україні та шляхи їх подолання. Серія : Економічні науки. 2014. № 7. С. 231-237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhnau_ekon_2014_7_32
13. Гудзь О. Є. Цифрова економіка: зміна цінностей та орієнтирів управління підприємствами. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. №2(24). С. 4–12.
14. Гудзь Ю. Ф. Сучасні кризові явища в банківській системі України та шляхи їх подолання. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 17(1). С. 81-86. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_17(1)_20)
15. Гура О. Л. Проблеми та перспективи функціонування банківської системи України. 2020. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_5_28
16. Демчук Н. І. Сучасний стан банківської системи України. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2015. Вип. 3. С. 95-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2015_3_24
17. Дзюблюк О. В. Проблеми забезпечення ефективного функціонування банківської системи в перехідній економіці. Вісн. Нац. банку України. 2005. № 3. С. 30–35.

18. Дячек С. М. Розвиток методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи України. 2020. № 1. С. 133-145. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2020_1_24
19. Закон України «Про Національний банк». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
20. Закон України про банки і банківську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
21. Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. Проблеми економіки та політичної економіки. 2017. № 1. С. 83–98.
22. Зубова А. О. Оцінка кредитної активності банківської системи України. 2017. Вип. 2. С. 135-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/priae_v_2017_2_29
23. Коваленко В.В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. 2018. № 4(9). URL : http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/4_09_uk/24.pdf
24. Коляденко С. В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні та світі. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2016. № 6. С. 105–112.
25. Король М. М. Еволюція банківської системи Європейського Союзу. 2020. № 156. С. 46-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2020_156_10
26. Костенко Т.А., Танська В.І. Банківська система України: сучасний стан, проблеми та напрямки розвитку (підсумки укр. конф. «Вісімнадцяті економікоправові дискусії»). Наукова спільнота. 2017. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1879/>.

27. Мельник В. М. Банківська система України у функціонуванні фінансового ринку. 2020. № 1. С. 257-266. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2020_1_32
28. Неклюдова Т. М. Аналіз стану функціонування банківської системи України. 2019. № 3. С. 64-69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvp_2019_3_10
29. Нужненко О. В. Стан та перспективи розвитку банківської системи України. Серія : Економіка. 2017. Т. 22, Вип. 8. С. 116-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_8_26
30. Онищенко Ю. І. Особливості сучасної структури банківської системи України. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 24(2). С. 99-103. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_24\(2\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2017_24(2)_24)
31. Орзул О. Ю. Теоретичні аспекти взаємозв'язку банківської системи та економічного розвитку. 2016. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_12_76
32. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
33. Параниця Н. В. Проблеми та напрями вдосконалення банківської системи України. 2019. № 17. С. 183-186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2019_17_31
34. Пахомова О. Роль Національного банку України в підтримці надійності банківської системи в умовах нестабільності її функціонування. 2015. № 5. С. 101-111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2015_5_11
35. Погореленко Н. П. Інструментарій забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. 2020. Вип. 59. С. 84-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2020_59_12

36. Погореленко Н. П. Діагностика умов функціонування банківської системи України. Сер. : Економічні науки. 2019. Вип. 33. С. 198-204. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2019_33_41
37. Погореленко Н. П. Діагностика макроекономічних показників фінансової стабільності банківської системи України. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 14(2). С. 73-80. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14\(2\)__17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_14(2)__17)
38. Пурій Г.М. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. Фінансовий простір. 2017. № 3(27). С. 41–45.
39. Рішення НБУ «Про розподіл банків на групи» №40 від 05.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr040500-21#Text>
40. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17 січня 2018 року №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
41. Семенча І. Є. Фінансовий стан банку у розрізі реформування банківської системи України. 2017. Т. 27, № 2. С. 122-129. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2017_27\(2\)__18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2017_27(2)__18)
42. Соколова Г. Б. Деякі аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2018. No 1(51). С. 92–96.
43. Стечишин Т. Б. Роль банківської системи України у сприянні розвитку малих та середніх підприємств. 2019. № 5. С. 95-99. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2019_5_21
44. Фецишин М. П. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи України на основі індикаторів. 2019. Вип. 6(3). С. 83-88. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_6\(3\)__14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_6(3)__14)
45. Фецишин М. П. Розвиток банківських інформаційних систем. 2020. № 2. С. 200-203. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2020_2_37

46. Чайковський Я. І. Проблеми та напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України. 2016. Т. 23, № 1. С. 153-160. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_23\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_23(1)_21)
47. Холодна Ю. Є. Банківська система : навчальний посібник. Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. 316 с
48. Шевчук А. М. Підходи до розрахунку економічного капіталу банківської системи України. 2017. Вип. 1. С. 126-136. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2017_1_13
49. Що чекає на банківську систему у 2021 році. URL: <https://finclub.net/ua/priama-mova/shcho-chekae-na-bankivsku-systemu-v-2021-r-otsi.html>
50. Юнацький М. О. Банківське регулювання як чинник забезпечення сталого розвитку банківської системи України. 2019. № 1. С. 104-114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tiru_2019_1_14
51. Korzeb Z., Niedziolka P. Resistance of commercial banks to the crisis caused by the COVID 19 pandemic: the case of Poland. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*. 2020. 15 (2), 205—234. DOI: 10.24136/eq.2020.010
52. COVID-19 and the financial services consumer: Supporting customers and driving engagement through the pandemic and beyond. Capgemini Research Institute. 2020. URL: https://www.capgemini.com/wp-content/uploads/2020/05/COVID-19-and-the-financial-services-consumer_V5.pdf
53. Digital in 2020 Report. We Are Social. 2020. URL: <https://wearesocial.com/digital-2020>

ДОДАТОК А

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Таблиця А.1 – Підходи щодо визначення сутності поняття «банківська система»

Автор	Визначення
Закон України «Про банки і банківську діяльність»	Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, які створені і діють на території України відповідно до даного положення.
Спіфанов А. О.	Банківська система виникає не внаслідок механічного поєднання окремих банків, а ґрунтується на заздалегідь виробленій концепції, у межах якої кожний вид банків і кожний окремий банк займає певне місце
Масленніков В. В.	Складна система, що належить до систем вищого рівня, самоорганізовується та історично складається під впливом зовнішніх і внутрішніх процесів, є цілісною сукупністю установ, що здійснюють банківську діяльність і виконують функцію внутрішнього управління банківськими інститутами.
Дзюблюк О. В.	сукупність усіх банків країни, які взаємодіють між собою, підпорядковуючись установленим нормам і правилам ведення банківської справи з метою забезпечення можливостей для ефективного грошово-кредитного регулювання економіки, кредитнорозрахункового обслуговування господарського обороту, а також стабільної діяльності банківських установ.

Таблиця А.2 – Зв'язки між цілями банківської системи та потребами економічних агентів

Цілі банківської системи	Економічні агенти		
	Нефінансові корпорації	Домашні господарства	Держава
Трансформація заощаджень в інвестиції	Кредитні ресурси для інвестицій і поповнення оборотного капіталу	Нові інструменти інвестування	Високі темпи економічного зростання
Ефективна алокація ресурсів	Підвищення гнучкості ставок залежно від рівня. Забезпечення прибутковості інвестицій у фінансові інструменти	Підвищення гнучкості ставок залежно від рівня ризику. Забезпечення прибутковості інвестицій у фінансові інструменти	Підвищення ефективності економіки при збереженні макроекономічної стабільності
Сприяння реалізації базових соціальних функцій	Інструменти підвищення лояльності працівників	Фінансові інструменти, що забезпечують соціальний захист і підвищення рівня життя	Підвищення ефективності без втрати соціальної справедливості
Зміцнення суверенітету	Зниження ризиків, пов'язаних із дискримінацією на користь іноземних конкурентів	Максимізація доданої вартості, розподіленої на користь українських резидентів	Фінансова інфраструктура для проведення самостійної економічної політики